

DU LỊCH BẮC TRUNG BỘ - THỰC TRẠNG VÀ KHUYẾN NGHỊ CHÍNH SÁCH⁽¹⁾

TS. Bùi Thị Quỳnh Thơ*

Vùng Bắc Trung bộ bao gồm 6 tỉnh Thanh Hóa, Nghệ An, Hà Tĩnh, Quảng Bình, Quảng Trị và Thừa Thiên Huế, có tài nguyên du lịch hết sức phong phú với dải bờ biển dài và nền văn hóa đặc sắc, nhiều cửa khẩu giáp với Lào, có vai trò và vị trí rất quan trọng trong cả nước. Bên cạnh một số thành tựu đạt được trong thời gian qua, các địa phương vẫn chưa khai thác và vận dụng một số ưu đãi trong chính sách của hoạt động kinh doanh du lịch cho địa phương mình, kết quả phát triển chưa tương xứng với tiềm năng, lợi thế của từng địa phương và toàn vùng. Nhằm hướng tới xây dựng một không gian du lịch vùng thống nhất, bền vững, bài viết sẽ tập trung vào phân tích thực trạng phát triển du lịch và đề xuất một số giải pháp về chính sách phát triển bền vững du lịch ở các tỉnh vùng Bắc Trung bộ.

* Từ khóa: Du lịch, Bắc Trung bộ, vùng du lịch, phát triển du lịch.

The North Central region includes 6 provinces of Thanh Hoa, Nghe An, Ha Tinh, Quang Binh, Quang Tri and Thua Thien Hue, it has a very rich tourism resource with a long coastline and unique culture, many border gates adjacent to Laos, playing a very important role and position in the country. Besides some achievements in the past time, localities have not yet exploited and applied some incentives in the policies of tourism business for their locality, development results are not commensurate with the potentials and advantages of each locality and the whole region. In order to build a unified and sustainable regional tourism space, The article will focus on analyzing the current situation of tourism development and proposing some solutions on policies for sustainable development of tourism in the North Central provinces.

* Keywords: Tourism, North Central region, tourism development area.

1. Thực trạng phát triển du lịch của Vùng

Bắc Trung bộ là vùng có vị trí địa lý đặc biệt, có lãnh thổ kéo dài, địa hình phức tạp, nằm gọn trên dải đất hẹp nhất của Việt Nam, là cầu nối giữa miền Bắc và miền Nam, với nước bạn Lào và gôn Thái Lan, có nhiều cảng nước sâu và cửa sông có thể hình thành cảng lớn nhỏ phục vụ việc giao lưu trao đổi hàng hóa giữa các tỉnh trong

Ngày nhận bài: 22/5/2021

Ngày chuyển phân biện: 28/5/2021

Ngày nhận phân biện: 28/6/2021

Ngày chấp nhận đăng: 10/7/2021

vùng, với các vùng trong nước và quốc tế. Đây là vùng mà tất cả các tỉnh đều giáp biển, là lợi thế mà không phải vùng nào cũng có được.

Để phát huy các tiềm năng, thế mạnh của địa phương về tài nguyên du lịch, khai thác các lợi thế về vị trí địa lý, kết cấu hạ tầng, các tỉnh vùng Bắc Trung Bộ đã tập trung phát triển nhiều loại hình du lịch, bước đầu đã hình thành các sản phẩm du lịch đặc trưng, thương hiệu có uy tín, được biết đến trong và ngoài nước như: Du lịch tắm biển, nghỉ dưỡng biển, du lịch về nguồn, tham quan tìm hiểu lịch sử - cách mạng, du lịch di sản, tham quan - nghỉ dưỡng, du lịch sinh thái, du lịch cộng đồng, du lịch khám phá đảo ven bờ, du lịch chữa bệnh. Việc hình thành các sản phẩm du lịch đặc trưng của từng tỉnh/ thành phố tạo điều kiện thuận lợi bước đầu trong thực hiện các liên kết phát triển du lịch trong vùng.

⁽¹⁾ Bài viết thuộc công trình nghiên cứu của Đề tài cấp Bộ, mã số HĐ-ĐTCB.2020-08: "Những vấn đề pháp lý về liên kết vùng trong phát triển bền vững du lịch từ thực tiễn các tỉnh vùng Bắc Trung bộ" do Viện Nghiên cứu Lập pháp chủ trì.

* Đoàn ĐBQH Hà Tĩnh, Trường Đại học Hà Tĩnh

Khách du lịch

Khách du lịch đến các tỉnh trong Vùng giai đoạn 2016 - 2019 tăng lên (riêng năm 2020, do ảnh hưởng của dịch bệnh covid nên số lượng khách bị giảm mạnh). Tuy nhiên, khách du lịch đến các tỉnh vùng Bắc Trung Bộ phần lớn tập trung ở các tỉnh có truyền thống về du lịch như Thanh Hóa, Nghệ An, Quảng Bình, Thừa Thiên Huế, trong đó lượng khách quốc tế đến với Thừa Thiên Huế nhiều hơn, còn các tỉnh còn lại chủ yếu là khách du lịch trong nước.

Tổng thu từ hoạt động kinh doanh du lịch

Tổng thu xã hội từ du lịch năm 2020 toàn Vùng là 29.036 tỷ đồng, trong đó cao nhất là Thanh Hóa đạt 10.394 tỷ đồng, tiếp theo là Nghệ An đạt 7.422 tỷ đồng.

Nhìn chung, giai đoạn 2016 - 2019, doanh thu từ hoạt động du lịch của các tỉnh trong Vùng đều tăng, trong đó tỷ lệ tăng cao là Thanh Hóa (36,97%). Năm 2020, tình hình dịch bệnh Covid-19 diễn biến phức tạp, tâm lý người dân rất e ngại đi du lịch nên các hoạt động kinh doanh du lịch nhìn chung vẫn chưa hoàn toàn phục hồi, dẫn đến lượng khách du lịch chỉ đạt mức thấp so với cùng kỳ năm 2019.

Các doanh nghiệp lữ hành, các cơ sở lưu trú

Tổng số doanh nghiệp kinh doanh lữ hành toàn Vùng Bắc Trung Bộ tính đến thời điểm cuối năm 2020 là 229 doanh nghiệp. Hoạt động lữ hành trong Vùng nhìn chung vẫn còn những khó khăn nhất định trong việc thu hút khách, phần lớn vẫn phải phụ thuộc vào các công ty lữ hành lớn ở hai đầu đất nước.

Tổng số cơ sở lưu trú toàn Vùng tính đến thời điểm cuối năm 2020 là 3.549, trong đó số khách sạn có sao là 557 và tổng số lượng phòng là 86.496. Nhìn chung, hoạt động khách sạn trong Vùng cơ bản đã đáp ứng được nhu cầu lưu trú của du khách. Tuy nhiên, số lượng phòng khách sạn khá lớn nhưng không khai thác được tối đa công suất, thậm chí nhiều nhà hàng, khách sạn hầu như chỉ hoạt động được ba tháng mùa hè, còn lại quanh năm vắng bóng hoặc đóng cửa, gây ra sự lãng phí rất lớn về cơ sở vật chất.

Các dịch vụ du lịch khác

- Dịch vụ vận chuyển ở hầu hết các tỉnh/thành phố đều khá phong phú với các phương tiện đường bộ, đường không, đường thủy, đường sắt.

- Dịch vụ vui chơi giải trí: Một số tỉnh, thành phố đã có những khu vui chơi giải trí hấp dẫn du khách như FLC Sầm Sơn, khu sinh thái Mường Thanh Diễn Lâm, Công viên nước Vinpearl land Water Park Hà Tĩnh,...

Nguồn nhân lực du lịch

Toàn Vùng hiện có 193.400 lao động làm việc trong ngành du lịch, chỉ chiếm khoảng 7,1% lao động du lịch cả nước. Hầu hết các tỉnh, thành phố trong Vùng đều quan tâm đến việc nâng cao chất lượng đội ngũ nhân lực du lịch. Số lượng lao động qua đào tạo ngày càng được nâng cao như Hà Tĩnh với gần 90,9% lao động du lịch qua đào tạo, Thừa Thiên Huế với gần 90% lao động qua đào tạo...

Công tác xúc tiến, quảng bá du lịch

Các địa phương và các doanh nghiệp trong Vùng đã tham gia quảng bá, xúc tiến tại một số hội chợ, triển lãm trong và ngoài nước; xây dựng các ấn phẩm quảng bá du lịch, đồng thời cũng quảng bá trên các phương tiện thông tin, truyền thông. Các tỉnh/thành phố trong Vùng đã xây dựng website du lịch, đăng cai tổ chức nhiều chương trình văn hóa, nghệ thuật có quy mô quốc gia và quốc tế.

Công tác đầu tư

Công tác đầu tư cơ sở hạ tầng du lịch của các tỉnh trong Vùng được chú trọng đầu tư, đặc biệt là hạ tầng giao thông tiếp cận các điểm đến. Công tác kêu gọi đầu tư du lịch tiếp tục có những chuyển biến tích cực, nhiều nhà đầu tư chiến lược, có thương hiệu về du lịch trong nước đã đầu tư và đang nghiên cứu đầu tư trên địa bàn các tỉnh trong Vùng như Tập đoàn SunGroup, VinGroup, BRG, ECOPARK,... Thời gian gần đây, nhiều nét mới trong thu hút đầu tư đã bắt đầu hình thành, tạo tiền đề thuận lợi cho các năm tiếp theo.

Các liên kết về du lịch

Trong quá trình phát triển, các liên kết về du lịch đã hình thành với các địa phương trong

và ngoài Vùng như liên kết du lịch giữa Thanh Hóa - Nghệ An - Hà Tĩnh - Quảng Bình, khối liên kết Hà Nội - Quảng Bình - Quảng Nam - Đà Nẵng - Thừa Thiên Huế, Thừa Thiên Huế - Quảng Nam - Đà Nẵng, các tỉnh thuộc “Con đường di sản miền Trung”, các tỉnh trên hành lang kinh tế Đông Tây...

2. Đánh giá kết quả phát triển du lịch các tỉnh vùng Bắc Trung Bộ

Một số kết quả, thành công chủ yếu

- Nhận thức về du lịch đã có những chuyển biến tích cực, theo đó ở tất cả các địa phương trong khu vực đều có nghị quyết chuyên đề của Tỉnh ủy/Thành ủy về phát triển du lịch.

- Hiệu quả công tác quản lý nhà nước về du lịch từng bước được nâng cao với việc tái lập Sở Văn hóa - Thể thao và Du lịch ở một số địa phương trong khu vực có lợi thế về du lịch. Bên cạnh các cơ chế, chính sách chung về du lịch, ở một số địa phương trong khu vực đã vận dụng để xuất những cơ chế chính sách mang tính đặc thù để khuyến khích phát triển du lịch.

- Bên cạnh sự hỗ trợ đầu tư của Nhà nước, đã thu hút được đầu tư của nhiều thành phần kinh tế để phát triển cơ sở vật chất kỹ thuật du lịch, đặc biệt là hệ thống khách sạn, bước đầu đã hình thành thành một số khu, điểm du lịch, tạo động lực phát triển du lịch cho toàn khu vực.

Tồn tại và khó khăn

- Hệ thống sản phẩm du lịch của Vùng phát triển khá đa dạng và phong phú nhưng chất lượng chưa cao. Cho đến nay khu vực còn thiếu những sản phẩm du lịch đặc sắc mang tính liên vùng, có sức cạnh tranh cao trong khu vực và quốc tế để thu hút khách từ những thị trường trọng điểm.

- Cơ sở vật chất kỹ thuật và hạ tầng du lịch tuy đã được chú trọng đầu tư nhưng thiếu đồng bộ.

- Vốn thu hút đầu tư cho phát triển du lịch vào khu vực Bắc Trung bộ còn hạn chế, chỉ tập trung chủ yếu ở các địa phương là trọng điểm du lịch như Thanh Hóa, Nghệ An, chưa thu hút được các nhà đầu tư nước ngoài lớn, có thương hiệu.

- Công tác lựa chọn cấp phép của một số dự án du lịch chưa chặt chẽ, tiến độ thực hiện các dự án trên địa bàn còn chậm.

- Lao động trong ngành du lịch chưa qua đào tạo chuyên nghiệp còn chiếm tỷ trọng đáng kể.

- Hoạt động trên lĩnh vực kinh doanh lữ hành còn yếu, kinh nghiệm chưa nhiều, chưa năng động và đầu tư chuyên sâu bài bản cho công tác kinh doanh lữ hành, do vậy hiệu quả mang lại chưa cao.

- Công tác tuyên truyền, quảng bá, xúc tiến du lịch mặc dù đã có bước chuyển biến tích cực nhưng còn hạn chế, thiếu tính chuyên nghiệp, hợp tác liên kết chưa thực chất. Vẫn chưa xây dựng thương hiệu du lịch đi đến chung của khu vực. Sự tham gia của các doanh nghiệp du lịch ở hầu hết các địa phương trong vùng chưa thực sự tích cực.

+ Liên kết liên vùng giữa khu vực Bắc Trung Bộ còn hạn chế và mới dừng lại ở những chuyến trao đổi, famtrip khảo sát và ký kết biên bản ghi nhớ hợp tác, hỗ trợ, giúp nhau trong quảng bá du lịch, cung cấp, trao đổi thông tin mà chưa có giải pháp, hành động cụ thể để triển khai nên việc liên kết chưa có hiệu quả.

+ Chưa có được sự liên kết trong xây dựng và điều phối chung toàn khu vực về chiến lược phát triển, quy hoạch, đầu tư, phát triển du lịch và quản trị tài nguyên du lịch dẫn đến sự thiếu thống nhất về thể chế chính sách, thu hút đầu tư, phân bổ nguồn lực, thiết lập hạ tầng du lịch chung, liên kết phụ trợ giữa các doanh nghiệp du lịch trong vùng.

3. Giải pháp liên kết vùng phát triển bền vững du lịch

- Giải pháp cơ cấu lại ngành du lịch khu vực theo hướng hiệu quả

+ *Cơ cấu tổ chức hoạt động du lịch:* Hình thành Ban Điều phối phát triển du lịch khu vực Bắc Trung bộ để vận hành, điều phối triển khai các nhiệm vụ liên kết, hợp tác; phối hợp chặt chẽ giữa Ban Điều phối với Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch mà trực tiếp là Tổng cục Du lịch cũng như sự tham gia của các chuyên gia du lịch vào

hoạt động của Ban Điều phối Vùng để chỉ đạo và triển khai các nội dung, hoạt động liên kết phát triển du lịch.

+ *Cơ cấu lại thị trường - sản phẩm du lịch*: để nâng cao hiệu quả, chất lượng tăng trưởng du lịch, cần có kế hoạch và lộ trình cụ thể đẩy mạnh việc cơ cấu lại thị trường du lịch vùng Bắc Trung bộ theo hướng ổn định thị trường hiện tại.

+ *Phân bố lại nguồn lực địa phương nhằm tạo sức hút đối với các nhà đầu tư chiến lược vào lĩnh vực du lịch*: trên cơ sở định hướng ưu tiên phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn trong chiến lược phát triển kinh tế - xã hội của địa phương trong vùng.

- *Giải pháp về phát triển nguồn nhân lực du lịch*

+ Đổi mới tư duy trong đào tạo du lịch, theo đó hoạt động đào tạo nhân lực du lịch phải được vận hành dựa trên nhu cầu xã hội theo nguyên tắc “cung - cầu”; kết hợp có hiệu quả nguồn lực nhà nước và xã hội. Các nguồn lực này phải được quản lý và sử dụng có hiệu quả theo tư duy quản trị doanh nghiệp.

+ Quy hoạch hệ thống các cơ sở đào tạo du lịch tại vùng Bắc Trung bộ.

+ Xây dựng và thực hiện có hiệu quả Chính sách thúc đẩy phát triển nguồn nhân lực du lịch vùng. Ưu tiên đầu tư từ ngân sách và hợp tác quốc tế trong đào tạo để xây dựng một số trung tâm đào tạo nguồn nhân lực du lịch chất lượng cao trên cơ sở nâng cấp các cơ sở đào tạo du lịch hiện có.

- *Giải pháp phát triển du lịch bền vững trong mối quan hệ với phát triển cộng đồng*

+ Nâng cao nhận thức xã hội, đặc biệt là các nhà quản lý, hoạch định chính sách ở vùng Bắc Trung bộ để có được những chính sách phù hợp với đặc điểm các địa phương trong vùng khuyến khích phát triển du lịch cộng đồng.

+ Chính quyền địa phương các cấp trong vùng cần phối hợp chặt chẽ với các doanh nghiệp du lịch để tạo điều kiện cho đại diện cộng đồng nơi đã và đang dự kiến phát triển du lịch được tham quan, học tập kinh nghiệm phát triển du lịch cộng đồng.

- *Giải pháp tăng cường xúc tiến quảng bá du lịch*

Thực hiện thí điểm thành lập Quỹ xúc tiến du lịch khu vực Bắc Trung bộ với nguồn thu từ huy động nguồn lực xã hội (doanh nghiệp du lịch); thành lập Ban điều phối du lịch vùng liên kết xây dựng và xúc tiến quảng bá thương hiệu du lịch Bắc Trung bộ.

- *Giải pháp về tăng cường liên kết phát triển du lịch*

+ Thiết lập kênh đối thoại giữa lãnh đạo các địa phương trong vùng và các bộ ngành chức năng có liên quan để thống nhất nhận thức, qua đó có được sự đồng thuận mang tính tự nguyện của các chủ thể liên kết.

+ Thành lập cơ sở dữ liệu du lịch chung cho toàn vùng. Các địa phương có trách nhiệm cung cấp đầy đủ các dữ liệu du lịch địa phương mình theo một khung yêu cầu chung và có quyền truy cập hoặc sử dụng dữ liệu chung toàn vùng cho mục đích nghiên cứu phát triển du lịch, kết nối sản phẩm - dịch vụ du lịch của địa phương mình với các địa phương khác trong vùng.

Kết luận

Các tỉnh vùng Bắc Trung bộ có thế mạnh du lịch nổi trội là sở hữu kho tàng đồ sộ các di sản thế giới và đường bờ biển dài với rất nhiều bãi biển, danh lam thắng cảnh đẹp. Do đó, các tỉnh cần tăng cường hợp tác quy hoạch và phát triển sản phẩm du lịch để tạo sự độc đáo và khác biệt, ưu tiên liên kết hợp tác phát triển thành các Cụm du lịch Vùng, từ đó thu hút mạnh mẽ khách du lịch trong nước và quốc tế, phát triển ngành du lịch ngày càng bền vững, trở thành ngành mũi nhọn của nền kinh tế.

Tài liệu tham khảo:

Thanh Hóa, Nghệ An, Hà Tĩnh, Quảng Bình, Quảng Trị, Thừa Thiên Huế, Báo cáo tổng kết công tác du lịch năm 2016, 2017, 2018, 2019 và năm 2020.

Thanh Hóa, Nghệ An, Hà Tĩnh, Quảng Bình, Quảng Trị, Thừa Thiên Huế, Báo cáo tình hình thực hiện chính sách, pháp luật về liên kết vùng Bắc Trung Bộ trong phát triển du lịch bền vững giai đoạn 2015 - 2019.